

Bergen, 1. oktober 2020

Høringsinnspill til forslag til reviderte statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen

Statlige planretningslinjer for differensiert strandsoneforvaltning ble fastsatt i 2011. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har et forslag til reviderte retningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen til høring. I tillegg har departementet også foreslått en forenkling av dispensasjonsbestemmelsen i plan- og bygningsloven, som nylig var på høring. I overkant av 30 prosent av arealet i Norges strandsoner er preget av inngrep, og forslaget fremmer ytterligere nedbygging av Norges natur. FNF Hordaland oppfordrer til minst mulig utbygging av strandsonen og ønsker ikke en oppmykning av regelverket.

Byggeforbudet i strandsonen har eksistert siden 1965, likevel er 30 % av strandsonerealene i Norge preget av inngrep, og Vestlandet har vært under størst press de siste årene. Utbyggingen skjer bit for bit, uten hensyn til totalbelastningen.

De statlige planretningslinjene (SPR) skal tydeliggjøre nasjonal arealpolitikk i 100-metersbeltet nær sjøen. Formålet er også å ivareta natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser og unngå uheldig bygging langs sjøen. I SPR står det også at strandsonen gir grunnlag for næring og bosetting langs kysten, og god arealplanlegging kan gi grunnlag for økt verdiskapning og flere arbeidsplasser. De statlige planretningslinjene deler inn Kyst-Norge i tre soner (sone 1-3) med ulike retningslinjer, der retningslinjene er strengest der utbyggingspresset er stort, og hvor det er store verneverdier. Sone 1 består av Oslofjordregionen med høyt utbyggingspress. Sone 2 omfatter Sørlandskysten og bynære deler av strandsonen i Rogaland, Vestland og Trondheimsfjorden, der det også er områder med stort utbyggingspress. Sone 3 er distriktsområder med lavere utbyggingspress.

I høringsbrevet fra KMD fremkommer det at hensikten med endringene i de statlige planretningslinjene (SPR) er å gi noe mer frihet i sone 3 og utkantområder i sone 2. Distriktskommunene skal gis større muligheter til å legge til rette for næringsutvikling og bosetting langs kysten. De foreslåtte endringene synes å være en liberalisering knyttet til å kunne gjennomføre tiltak i strandsonen. Sammen med en endring i dispensasjonsbestemmelsen som var på høring, kan dette føre til større nedbygging av strandsonen. Disse endringene legger opp til mer lokal bestemmelse, mer politikk og mindre juss. Legger man for mye av ansvaret på kommunene kan man

risikere at det blir mer subjektive vurderinger som vil svekke de «myke verdiene» som naturmangfoldet, landskapet og kystfriluftslivet.

For å gi dispensasjon fra byggeforbudet i 100 – metersbeltet må rettslige vilkår oppfylles. Et forbud er noe av det strengeste vi har i arealforvaltningen i Norge. I de nye retningslinjene ser det ut til at kravet til konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven er fjernet i sone 3. Tidligere stod det at det kreves reguleringsplan jfr. plan- og bygningsloven § 12-1 ved større byggetiltak. Nå er det kun anbefalinger om bestemmelser i kommuneplan for størrelse og standard for fritidsboliger i strandsonen. Svakere retningslinjer kan føre til at kystlandskapet i sone 3 vil få sone 1 preg, der utbyggingspresset er høyt. Hvis det ikke er gjort utredninger kan det bli vanskelig å etterprøve og kontrollmulighetene kan bli dårligere. Det er betenkelig at det skal gjøres enda enklere å bygge i strandsonen når plan og bygningsloven § 1-8 legger ned forbud mot dette¹.

I 2019 ble 90 prosent av nye byggesøknader i strandsonen i Norge innvilget. Av 973 søknader om bygging i strandsonen i 2019 ble 884 (91 %) innvilget. Av disse var 278 søknader i samsvar med plan, mens hele 606 var dispensasjonssaker². Fylkesmannen kommer med innsigelser og klager hvis vedtak og dispensasjoner strider med nasjonale eller regionale interesser. I Vestland og særlig i det tidligere fylket Hordaland er utbyggingspresset på strandsonen hovedtemaet i de fleste dispensasjonssakene. I perioden 2014-2018 klaget Fylkesmannen i Hordaland til 1,7 til 6 % av dispensasjonene. Rundt 70 % av klagen gjaldt dispensasjon fra byggegrensen i strandsonen med nasjonalt vern. I 2019 fikk Fylkesmannen i Vestland 1458 dispensasjonssaker til uttale og 1843 til klagevurdering, og av disse klaget Fylkesmannen i 163 saker, altså 8,9 %. I 102 av de 163 sakene (63 %) gjaldt klagen dispensasjon fra byggegrensen i strandsonen³. Ut ifra disse tallene skulle man ikke tro at det er nødvendig med en oppmykning i SPR og dispensasjonsbestemmelsen, og man kan lure på om Fylkesmannen egentlig driver med overstyring. Vestlandet sine kommuner er inndelt i sone 2 og 3, der i hovedsak de bynære strandsonerområdene ligger i sone 2. I det tidligere fylket Hordaland er det flest saker i Bømlo som ligger i sone 3. Flere andre kommuner som ligger i sone 3 er også kjent for å søke om dispensasjoner ved utbygging i strandsonen.

I Sivilombudsmannen sin rapport om dispensasjoner i strandsonen i Askøy kommune, som ligger i sone 2 i Vestland, så man at kommunen hadde innvilget dispensasjon i strandsonen i 98 % av søknadene i perioden 2016-2019⁴. Sivilombudsmannen gjorde en utredning av bruken av dispensasjon i tre kommuner. I utredningene kom det frem at det generelt ikke er god nok begrunnelse for dispensasjonene som er gjort i de tre kommunene. Mange dispensasjoner blir gjennomført selv om Fylkesmannen frarådet det⁵. Sivilombudsmannen har senere uttalt at dagens kontrollmuligheter av kommunene kan svekkes med de nye lovendringene. Lovendringene og endringene i SPR er svakt utredet, og man vet lite om følgende. Totalsummen av de lokale bestemmelsene vet man ikke, men det kan føre til privatisering av de felles interessene.

¹ <https://lovdata.no>

² www.ssb.no

³ Fylkesmannen i Vestland 2020. Fråsegn til høyring om endringar i plan- og bygningslova m.m. - særleg om dispensasjonar. Høringsbrev til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Datert 31.08.2020.

⁴ Sivilombudsmannen 2020. Dispensasjoner i strandsonen. Askøy kommune. Foreløpig rapport, 19 sider.

⁵ <https://www.sivilombudsmannen.no/aktuelt/forelopige-rapporter-om-dispensasjonsvedtak-i-strandsonen-oversendt-kragero-lindenes-tidligere-mandal-og-askoy-kommuner/>

Hvorfor ønsker vi ikke en oppmykning i regelverket som omhandler strandsonen?

Det er store interesser som står på spill. Strandsonen er et viktig samlingssted for et mangfold av aktiviteter og har store verdier knyttet til høsting, tradisjon, kultur og rekreasjon. Tilgang til strandsoneareal i nærområdet eller med urørt preg har stor verdi. Strandsoneområdene er også viktige i kampen mot klimaendringene, da kystlynghei sannsynligvis kan lagre store mengder karbon i jordsmonnet⁶. Intakt strandsone får man ikke tilbake, og disse områdene er viktige for økosystemet i og langs fjæra. Strandsonen er blant de mest artsrike områdene vi har, og er oppvekstområde for et stort mangfold av arter. Arealendringer er den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i Norge, og strandsonen er allerede sterkt påvirket av boligbygging, industri og annen arealbruk.

I Oslofjorden som utgjør sone 1 er det stort press på arealene i 100 – metersbeltet. Her blir friluftslivet presset ut, og det er i gjennomsnitt bare en tredel (34 %) igjen av strandsonen som er tilgjengelig for bading, turgåing og fiske fra land. Resten av arealene er allerede nedbygd, og utbyggingen pågår enda⁷. Siden store deler av terrenget langs kysten i Vestland er bratt og utilgjengelig, er den reelle adgangen til tilgjengelig areal i strandsonen betydelig mindre enn det kan se ut til hvis man kun sammenligner areal som er bebygget og ikke⁹. Ved mer privatisering av strandsonen kan man risikere at flere friluftsområder blir utilgjengelige for turgåere, padlere og fiskere, og vi kan miste uerstattelige rekreasjonsområder i fylket vårt.

FNF Hordaland mener at man ikke bør endre de statlige planretningslinjene for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. Kystområdene med strandsonen og skjærgården på Vestlandet er allerede under sterkt press. En oppmykning av regelverket og retningslinjene kan gjøre det enklere å bygge ned kystlandskapet. I stedet bør strandsonen sikres bedre, slik at hensynet til kystlandskapet er ivaretatt og fri ferdsel ivaretas til det beste for allmennheten - både for gode opplevelser og for folkehelsen.

Vennlig hilsen,

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland

v/ koordinator Silje Elvatun Sikveland

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftsansjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftssinteressene i fylket. Per i dag er det elleve organisasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, Norsk Ornitologisk Forening Hordaland fylkeslag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT), Voss Kajakklubb og Hordaland krins av Norges Speiderforbund. Sammen representerer organisasjonene rundt 40.000 medlemmer i fylket.

⁶ Kyrkjeeide, M.O., Bartlett, J., Rusch, G., Sandvik, H. & Nordén, J. 2020. Karbonlagring i norske økosystemer (revidert utgave). Norsk institutt for naturforskning. NINA Temahefte 76b, 44 sider.

⁷ Wenting C., D.N. Barton, K. Magnussen, S. Navrud, K. Grimsrud, P. A. Garnåsjordet, E. Engelién, A. O. Syverhuset, T. Bekkby, E. Rinde 2019. Verdier i Oslofjorden: Økonomiske verdier tilknyttet økosystemtjenester fra fjorden og strandsonen. NIVA Rapport L.NR. 7420-2019, 139 sider + vedlegg.

⁸ Miljødirektoratet 2019. Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden - Ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv. Rapport M-1550, 167 sider.

⁹ <https://www.ssb.no/strandsone>